

دارالالخان

(دارالالخان) هیئت تدریسیہ سی طرفدن ایکی آیدہ بر نشر ایڈیلیر

مجموعه هائے باطله خصوصات ایچون مدیر مسئوله سراجت لازمدر

مندرجات

- مملکتزده اوپهرا موسی نریا
 دده افندی رؤف بکتا
 تربیه موسیقیه احمد فغانر
 فلیکس مندلسون اکرم بسم
 ملی موسیقی فلیل بریغ
 تورک موسیقی و صنعتکارلار کزیم شفیق
 موسیقی ده برلاندور شاقیه
 موخنده برقونسر ***
 دارالالخان ششوی ***

۸۹۸

مجموعه تک ادره سی: استانبول - شهزاده باغی - دارالالخان

توزیع یری: باب عالی جاده سنده سودی
 کتبخانه سی

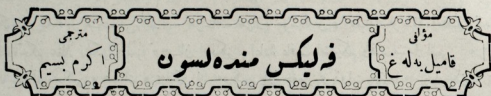

فیثائی اون بش فروشدر

شهزاده باغی: اوقاف اسلامیه مطبعه سی

۱۳۴۰

۳

سیاحت سەنەلری (۱۸۲۹ - ۱۸۳۲)

مەندەلسونك حیاتىندە سیاحت سەنەلری ویلهلم مایستەرك سیاحتلری كېيىنكى تەحسلى سەنەلری عەد اولمەماز . مەندەلسون سیاحتە چىقىدىنى ۋەقت بىر استاد ایدى . بۇ يەردىمى ياشىدىكى سیاحت مەقدەما موزار كېيىن سوق ضرورتلە حیاتى قازانغى ایچون دىكى حیاتى دەا كوزل كچىرمەك تەزىن اتمەك ایچون كىتدى . مەندەلسون اىكەل تەحسلى اتمەش بولونیوردى . تەجدىرور وسمیح اولان بەدى بۇ دونكى مەكتەپ چوچوغنك حیاتە آتیلەمقلىقى تەمىن ایچون اطرافنى كورمەسنى فاندولی بولدى . فەلیكسك شو سوزىنە بەدى بىچىق لایقەدى : بەدىم سەنئەتە و حیاتە بىم خواجەم اولمشدر :

فەلیكسى ھەرانكى بىر مەلىكەتدن دەا زیادە جەذب ایدىن مەلىكەت انكەترە اولمشدر . دەا سوكورەلری اونى تەكرار چاغىروب آلیقویان یەنە انكەزلردى . انكەترە بك آز بۇيوك انكەلز موسیقیشناسى یەتیشدیردىكى حالەدە بۇيوك آلمان موسیقیشناسلر ایچون چوق شیلر یامەشدر .

ھەندەل ، شەرتەندەن و دەھاسەندەن بىر قەسمى اوکا مەدیوندر . كوچوك موزارنى سەنئەتە شەفتەنە آلان یەنە انكەترەدر . ھەیدەن آلمەش یاشىدىنە ایكەن لوندە شەرىنە ھەدە ایتدىكى اك كوزل سەنفونىلرنى لوندەدە یازدى . اوتوز بىش سەنە سوكورە یەنى ۱۸۲۶ سەنەسە (وەبەر) سوك شەا اترى اولان (اوبەرون) ی لوندەدە تەمىل ایتەكەن سوكورە اوردادە ۋەفات ایتدى . ایرتەسنى سەنە بەتوونەك سوك كونلەندە انكەزلر اوکا قارشو حسیات ھەرمەتكارلەرنى اظهەر و او قرە كونلەردە استادى تەسلى ایتدیلر . او ۋەقت (سیر ژورژ سەارت) ایلە (موشەلەس) ك تەخت ادارە سەندە بولغان لوندە موسیقى مەجلىرى جەمعیەتە بەتوونەك مەنقەشە بۇيوك بىرقونسەر و یرمەك قرار و یرمەشدى . فەقەت استادك خەستەلەنە و سەفالتەنە ماطەل اولتەچە قونسەردەن سەرف نەظر ایدەرك كەندیسەنە بوز انكەلز لیرالقی بىر چەك كوندردیلر . بەتوونەك یازمەش اولدینى سوك مەكتەپ موشەلەسە خەتالابا یازدىنى آتیدەكى تەشكرنامەدر .

۱۸۲۷ مارت ۲۷ ۋەتەن

۱ مارت تارىخلى مەكتەپكەزى اوقور كەن نەسل مەتەسسى اولدینغى كەلت ایلە افادە ایدەم
قەل ۋەقوع رەجائى ھەن یرىنە كەتەنە موسیقى مەجلىرى جەمعیەتكە علوجاننى روحمى اك دەرس

کوشه لربنه قدر متحسس ایلدی . هر حالده عزیزم موشه لاس ، جمعیتک بو شفقتنه فصل تقدیم ایددجکم عظم تشکراته سز ترجمان اولکز . اعاده عافیت ایتدیکم وقت مستدار لغمی آثار ایله تأیید ایددجکمی و جمعیتک هر هانکی ایسته دیکنی یازمه جعی بو ذوات محترمه به سوبله ییکز . تمام بر سه نفونی مسوده سی ، یکی بر اووه تور ودها باشقه شیلر یازمخانه مدده در . موسیقی مجلری جمعیتک بنم منفتمه و یرمکی تصمم ایله دیکنی قونسر دین صرف نظر ایتمه سنی بالخاصه رحا ایدرم . هر حالده جمعیتک بوتون آرزو لربنی تطمین ایتمک چالیشه جفم بو امرده صرف ایددجکم غیرت صوک غیرتم اوله جقدر .

جناب حقدن تمی ایتدیکم یکانه شی صحت و عافیت در . بکا قارشی کونستردکری علاقہ یی نه قدر تقدیر ایتدیکمی ، سمیح انکلیزلره اثبات ایددجکم . »
کورولور که به تووونک صوک حسیاتی انکلیز قومنه متوجه ایدی . کنسیدیه ده بونکله افتخار ایدوردی .

منده لسونده انکلتربه توجه ایتدی . یاز کیجه سی رؤیاسنک ، فینغال اووه تور بونک نه قوسه ز سه نفونسنک ملهمی انکلترده در . استادک انکلیزلر ایچون یازدینی نلی اثر دینسنی ایلک دفعه اوله رق انکلترده چالیدردی صنعتکار ایله بک سودیکی مملکت آره سنده برچوق خصوصده طیبی برانجذاب متقابله موجود ایدی . منده لسونک طبیعتده انکلیزلرک قوی دیاتی و جدی قیافت مراقی واردی . غایت کوزل کینن ، کبار واصل اطوار ایله نشینی و فائنه زی مزج ایدن منده لسون مارکی لاندسون و دوق ده ونشیرده صاونلری کبی لوندرنک بوکسک محافله داخل اولدینی وقت مکمل بر « جتلنن » ایدی . متواضع فقط صمیمی اولان مکتوبلرنده اوراده نائل اولدینی موفقیتی آکلایور . ایلک قونسرلرین بدا ایله آثاری و صنعتیه هر کسی تسخیر ایتدی . برنجی دفعه ۳۰ مایسده موسیقی مجلری جمعیتده چالیدی . هر کس اونی بو قدر کنج کورونجه تبسم ایتدی ایسه صوکره لری حیرت ایچنده قالدیلر . منده لسون لوندرده اسکی دوستلریلده بولشدی . صباوت آرقداشی اولان (قلیغه مان) و بالخاصه (موشه لاس) اونک لوندرده بک وفاکار دوستلری اولدیلر . تموزک ایلک هفته سنده فلیکس و قلیغه مان اسقوجیایه حرکت ایتدیلر . سیاحتلری برای دوام ایتدی . فقط بومدت ظرفنده هواده غایت بوزوق ایدی . معافیته بنه منده لسون هوانک اوافق مساعدلرین استفاده ایددرک اسقوجیایی کزدی . بوسیاحتک نمره سنی (نه قوسه ز) سه نفونسی و (فینغال) اووه رتوری ایله اقطاع ایتمش اولیوردی .

برقاج هفته سنیلده صیفیده کچیردکن صوکره فلیکس لوندره به عودت ایتدی . اوراده برآرابه قضایی نتیجه سنده دیزنده حاصل اولان آغیر برجریمه ک تاثیریه ایکی آی یاناقده یا تمه

مجبور اولدی . اوسره لرده همشیره سی قانی ایله رسام هه زهل نه ولندیلر . فلیکس دوکونده بولنه مادیقتدن چوق متأثر اولدی . آرتیق لوندرده اوقدر صیقلمش ایدی که کونلری صایغه باشلادی . نهایت برینه طوبال طوبال عودت ایتدی . و یوقاریده ذکر اولان آثارن ماعدا (ردفورماسیون) سه نفونسی و کوچوک براویه رای برابر کتیدی . بواویه را مملکته عودتی واپونک ۲۵ نجی سنه ازدواجی شرفه یازیلش ایدی . ۱۲۸۹ سنه سی (نوبل) کیجه سی عالمه ایچنده تمیل اولندی و بردهاده وضع صحه اولمادی . بواویه را منده لسونک تیاترو ایچون یایدینی صوک تجربه در . واقعا موضوع اکسیک دکلدی . لکن بونلردن هیچ بری ذوق اذلیسنی تطمین ایدمک ماهیتده دکلدی . حتی پدری لطیفه ایدرک دیوردی که : « قورقارم فلیکس جیاتنده نه نه ولنه جک برقادین نه ده بسته لیه جکی براویه را موضوعی بولایمیه حق » .

منده لسون نه وینه عودتدن هنوز رایکی آی کچمشدی . (ردفورماسیون) سه نفونسی اکال ایتدکن صوکره قزاق خسته لفته طوتولدی و صوکرده دارالقوننده کنیده تکلیف اولنان مدرسلکی بردوسی ایچون ردایتدی . اووقت یکرمی یاشنده ایدی . شیمدی الک بوبوک آرزوسی ایتالیایی کزیمک ایدی . لکن اورایه کیتمزدن اولده (کونه) بی زیارت ایچون بوله چیقدی . وایمارده اون درت کون اوطوردی . بواویی هفته ظرفنده فلیکس هرکون کیتیمک ایستور ایدیسده هر دفعه سنده کونه برکون ده قالماسنی رجا اید یوردی . اوراده فلیکس اختیار دوسته موسیقینک و کندی موسیقسنک صوک رقیاتی ایضاح ایدیوردی .

به تووون دن بحث ایتدیکی وقت کونه دیکلمک ایسته مده دی . نهایت فلیکس اوکا اسنادک برقاج بارچه سنی چالیدی . اختیار شاعر دیکله دکن صوکره دیمش که : بواتر بک بوبوک و باش دوندوروجی صانکه اویقیقه جق . فقط بوتون انسانلر هپ برارده بوبارچه نی چالسه ایدیلر عجبا دنیا نه اولوردی ؟

نهایت فلیکس بوله چیقدی . کونه (فاووست) دن آل یازیسيله برابراق هدیه ایتش و آلتنه شوجه نی یازمشدی : « یانونک استادی کنج : دستم فلیکس منده لسون بارطولدی به مایس ۱۸۳۰ خاطره سی » .

ایتالیایه مونیخ وویانه طریقه ل کیتدی . مونیخ ده (ژوزد فین لانغ) و (ده لفین شاوروط) اسمنده بک لطیف ایکی کنج قیز ایچون برقاج هفته قالدی . لکن ویانه اونک خوشه کیتمه دی . (به تووون) که ترک حیات ایتدیکی برشهرده « کرک ارکاک کرک قادین الکای پیانیستلر به تووون دن بروطه بيله چالبورلر » . منده لسون بو آدملره به تووون و موزارک هر حالده بک مهم موسیقیشناس اولدقلرینی اخطار ایتدیکی وقت « او حالده سز قلاسیکلری سوپورسکز » دیه صورارلردی . و او ده « اوت » جوابيله اذواقک ، ده سنک و طبعتنک نه دن عبارت اولدیغنی اثبات اید یوردی .

تشرین اول ۱۸۳۰ بدایتند منده لسون و ندیکه واصل اولدی . اوراده طبعیتدن دها زیاده بویوک رساملرک تابلولری اونی تسخیر ایتدی . لکن بوسنتک یانی باشندمکی موسیقی ده اونک اودرجهده نفرتی موجب اولدی . (نسیان) ک شاه آرنسک اوکنده کایساده بک کوتو بر ارغون صنعتکاری اوپرا پارچهلری چالیوردی . فلیکس دیورکه : « بویله تابلولرک بولندینی محلهده بنم ارغونه احتیاج یوقدر . موسیقی بی ذهنآ ایجاد ایدیورم . »

وندیکدن حرکتله رومابه کیتدی . ایسالیانلرک ظواهره عدم دقتلری ، خفیفکلری ، تنبلکلری اونک خوشه کیتمیوردی . منده لسونک آمان روحی بو حالله قارشى عصیان ایتدی . فقط بعضأده بک کوزل کچردیکی ساعتلر ، کونلر ، هفتهلر حتی آیلر اولدی . اووقت منده لسون کندینی آقینتییه براقیور وسانکه کندی مملکتنده یاشیور کبی تلقی ایدیوردی . بو حسی اوکا آنجق ایستایا وریسلیدی .

رومادهکی حیاتی منده لسون بزه تفصیلاتیه نقل ایدیور : اسپانیا بش نومرولو خانهدک برنجی قائنده بریانوسی وار . ماصه سنک اوستنده (بالستینا) و (آله غری) نک رسملری ونوطهلری موضوع . صباح ایرکن قالقیور ویمک ییدکدن صوکره اوکله بقدر یازیور ، سوبلیور وچالیور . لکن بعض کونلر بومتظم حیاتی ترک ایدوب مثلا (واتیقان) سرانی کزمکه کیتدیکی وقت بردلو اوینه عودت ایدمیور .

ایتالیان موسیقینسی دها طوغریدی اووقت ایتالیا ده حکم سوردهن موسیقی بی منده لسون بک کوزل بولادی . « بنم نظرمد ایتالیان موسیقیدی ایدیا بایاغی و آشاخی برشی فلا جقدر . آرتیق ایتالیا موسیقی مملکتی املوق شرفه کسب لیاق ایدمز . »

منده لسون روماده وروما جوارنده انی موسیقی دیکله به مدیکی ایچون آز موسیقی دیکله یوردی . لکن اوحقیقی بر موسیقیشناس اولدیقدن سسدن هر شیشه دیکله مک و ایشتمک خاصه نه مالکدی . ایلیق هواده ومانی سماده ، چشمه شیریلتیسنده ، خرابلر و چیچکلرده ، رنگلر وقوقولرده والحاصل بتون طبعیتده نعمات بولیوردی . (قامپانیا) ده یابدینی برتزه دن صوکره فلیکس دیورکه : « بویله برتزه دن صوکره انسان کندینی صانکه چوق چالیشمش کبی بورغون بولیور وکندندن نمون اولیور . حقیقت حالده طبیعتک اذواق ایجه حس ایدیلدیکی زمان صرف ایدیلن وقت ضایع اولمش دکدر . »

روما وصوکرده نابولی منده لسونک ماهمی اولمشدر . وکنج دهاسنده ایتانکده بر حصه سی اولدیغنی حس ایدیورز . لکن منده لسون ایتالیان سهاسی آلتنده بیله نه شال آدمی ایدی . دائما (فیعال) اووه تورینه چالیشیر وتصحیح ایدردی . لکن (ایتالیان) و (نه قوسز)

سه نفونيلريه برابر اوندە كي بازار فونسرلرينه (والپورژيس كيجەسى) نامندە كي ديني اثريني اكمل ايدىيوردي. ازلە كفتەسى كوتەنەك اولوب اور كسترو وقورورك اشتراكيله اجرا اولەنە جقدى. اينتالياده اون آي اقامدن صوكرە اسويچرە ، فرانسه وپك سوديكي انكلترة طريقبە ياولاش ياولاش آلمانياه عودت ايدىيوردي . ميلانوده حسن تصادف اثرى اولەرق ايكي مشهور كيمسە ايله كسب معارف ايتدى . برنجيسى (بارون فون نۇرمان) ايدى . مندەلسون بو مناسبتە دپوركە : درحال به تووونەك لامازورصوناتى وبوصوناتك سرنامەسى وعين زماندە مادام نۇرمانك نزاكتى واستعدادى حقتە سويلەن سوزلرى وبە تووونە شىپاريق بر چوجوق كبي باقديغنى درخاطر ايتدم « حقيقه به تووونەك طابله ومحبەسى مندەلسونى حسن قبول ايتدى وەر آقسام اونك ايچون واونكلە برابر به تووونەك اثرلرينى چالدى .

استراحت زمانلريندە بارون به تووونەك حياتى حقتە كوزلەكايەلر نقل ايدىيوردي . بر كيجە مادام نۇرمان ييانو چاليور وبە تووونەده اونى دقتە ديكلكر كن دالغىنقلە آلدە كي ماشينى « كوردانە ظن ايدەرك آغزبنه صوقش . مادام نۇرماندە آتيدە كي يك مشهور حكايەنى مندەلسونە نقل ايتدى : نۇرمانلرك چوجونى وفات ايتديكي وقت به تووون بر جوق زمانلر اولرينه كيمە مش . نهايت كنديسى كلسنى رجا ايتش وايچرى كيرديكندە استادى ييانو باشندە بولش . به تووون « موسيقى بنم ايچون سويلەجكدر . ديدكدن صوكرە بر ساعت قدر چالمش . حقيقه مادام نۇرمانى تسلى ايتش وبە تووونەك سويلەبەمديكى موسيقى افادە ايتش .

ايكنجيسى موزارك اوغلى ايدى . بو چوجوق متواضع برآمور اولمقلە برابر باباسبلە بحق افتخار ايدردى . شارل موزار ابى بر موسيقيشناس ايدى . مندەلسون (والپورژيس كيجەسى) نى ايلك دفعە اولوق اوزره اوكا ديكەندى .

سياحتنك هر مرحله سندە كوردىكي وآكلاديني هر كوزلاك كنج سياحك ذكاستنك وادراكنك انكشافە وتكاملتە عامل اوليوردي . دوستى دووريانە دپوركە : « يكرمى ايكي ياشندە اولديغم حالده مشهور اولمادىغمدن طولايى شكايەت ايدىيورسك . هر حاله جناب حق بنم يكرمى ايكي ياشندە شهرت صاحبي اولمقلغمى ايستە مش اولسە ايدى شيمدى به قدر مشهور بر آدم اولور ايدم . بنم يكانە مشغوليتم ، اثرلمدە حسيا تە عن صميم ترجمان اولمقدر . بوندە موفق اولديغم زمان وظيفە مى ايفا ايتش عد ايدىيورم . مندەلسون اسويچرەنى بويدن بويه قطع ايدىيوردي . بو مملكتى چوجوق ايكن بر دفعە كورمش ايدى ومبالغه وسفسطەنك لك بويوك دشمنى اولان بو بويوك صنعتكار اسويچرە ايچون ناقابل ايضاح بر محبت بسلايدى . مع هذا اسويچرە مندەلسونە مكتوبلردن وبعض اوقاتى پارچەلردن ماعدا هيچ بر شئ الهام ايتە مشدر . شيمدى فەلكسى يكيدين جذب ايدن شهر پارس ايدى . لكن اورايە كيمەدن اول بر دفعەده مونجندن كيمك

احتیاجی حس ایندی . بلکه ده ایلک گیدی شنده اونی تسخیر ایدن ایکی گنج قیزی گورمک وایشتمک ایچون موئیخه گیدیوردی . هرایکسی ده کوردی و هرایکسی ده طلبه سی اولدی . بونلر (دهلفین شاوروط) منده لسونک اک کورل اثرلرندن بری اولان صول مینور پیانو قونسرتوسی کندهینه اتخاف ایندیرمک شرفه نائل اولمشدر .

بو اثری ایلک دفعه اوله رق منده لسون ۱۷ تشرین اول ۱۸۳۱ تاریخنده موئیخده چالدی . کانول اول ۱۸۳۱ ده منده لسونه برجیله اولمق اوزده (لیست) عینی اثری یارسده تکرار چالدی . نهایت او تاریخندن قرق سنه صوکره یعنی ۴ شباط ۱۸۷۰ ده (دهلفین شاوروط) لایچیغده صولک دفعه اولمق اوزده دیکله تندی . کیم بیلیر او وقت بوقادین نلر حس ایندی ونه کی خاطراتی تکرار یاشاندی !

